

НАГЛАСИ НА РОДИТЕЛИТЕ КЪМ ОБРАЗОВАНИЕТО В УЧИЛИЩЕ

Радослав Иванов Пенев, Любослава Димитрова Пенева
СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по начална и предучилищна педагогика, София

PARENTAL ATTITUDES TO EDUCATION IN SCHOOL

Radoslav Ivanov Penev, Luboslava Dimitrova Peneva
Sofia University „St. Kliment Ohridski“, Faculty of Primary and Pre-School Education, Sofia

* Авторите изказват благодарност на фонд „Научни изследвания“, СУ „Св. Климент Охридски“, за частичното финансирането на настоящата разработка по проект „Посланията на децата и реактивността на родителите“, договор №32/2018.

Abstract: The development addresses issues related to children's motivation for school education through family influence. The results of a study of the orientations of parents of pre-school children related to the suggestions they make to their children are presented: parents' attitudes towards the value of education at school; parents' roles to school education and the preparation of the child at home. Positive Trends: most of parents aspire to suggest the position „If you learn, you will succeed in life!“, especially women and respondents with higher education; in a role, the respondents' preferences are directed to the pursuit of cooperation and support of the child – „I understand that it is difficult, but we will succeed together!“. Negative Trends: 1/3 of parents underestimate education as an opportunity for positive life realization through the position „Learn, but education is not the most important thing in life!“; in part of the parents there is a desire to transfer the responsibility for the education of children to the kindergarten and the school through the role of „Supervisor“ – „You have to learn what they are learning!“; this is testified by the very low confidence of the respondents to the position „You must be a good student to be proud of you!“.

Keywords: family; education; positions and roles of parents.

Актуалност на проблематиката

Семейството е основният информационен носител на глобалния свят на възрастните в периода на детството и най-референтната група, изграждаща отношението на детето към света. Именно то е основният фактор за ранната социализация и залага отношението към образователната система, т.е. чрез фамилната констелация децата усвояват отрано компонентите на културата на обществото, традициите на семейната общност, първичните модели на общуване и мотивацията за образователна реализация, които влияят върху развитието им, обуславят социалните контакти с другите и определят позициите им в бъдещи социални групи, конкретно като степен на идентичност и кохезия в училищния клас.

Ето защо, проучването на фамилните ориентации като позиции и роли на родителите към образованието в училище дава възможност за интерпретация на визията на семейството към образователната система и евентуални формиращи проекции от страна на педагогическите специалисти, свързани с изграждане на позитивно отношение към знанията (образованието) у децата в детската градина и семейството.

В този план, приоритет на семейното възпитание в подготовката за училище трябва да бъде формирането на личностна готовност за училищно обучение, т.е. на социално-психологическа насоченост, характеризираща се чрез ценностно значимите ориентири на детската индивидуалност – създаване на положително отношение към училището и формиране на широкосоциална мотивация за училищно обучение. В план на личностен просперитет акцентът трябва да се постави върху социалната (жизнена необходимост), фамилната (солидарност с целите на семейството) и престижната (самоутвърждаване в групата от връстници) образователна мотивация в поведението на детето, необходимостта от индивидуалната значимост на подготовката и наличието на позитивен образователен стил на дейност и поведение в но-

вата „социална ситуация на развитие“. Тази позиция ориентира сътрудничеството „родител – дете“ към емоционални и „делови“ компоненти, предполагащи обмен на познания, възможности и поведение, от гледна точка изявата на собствените личностни качества.

Организационни и методически параметри на изследването

Изследването се проведе в 71 детски градини в България с 9146 родители на деца от предучилищна възраст. В изследването като координатори участваха 71 директори на детски градини, 3 областни експерти по предучилищно образование и 42 студенти, а анкетьори бяха 426 детски учители.

Реализацията му се осъществи в рамките на анкетно проучване, чиито въпроси са свързани с два глобални критерия и съответните процедури и показатели.

- *Внушения към децата: Позиции на родителите към ценността на образованието в училище.*

Процедура: Респондентите избират една от предложените сентенции, изразяващи нагласите им към образованието като фактор за житейска реализация.

Класификация: Изборите на респондентите се класират като индивидуални стойности.

Показатели

Фемилист: „Трябва да си добър ученик, за да сме горди с теб!“;

Идеалист: „Ако се учиш добре, ще успееш в живота!“;

Материалист: „Учи се добре, но образованието не е най-важното нещо в живота!“;

Алтруист: „Ако се учиш добре, хората ще те уважават!“.

- *Внушения към децата: Роли на родителите към образованието в училище и подготовката на детето въкъщи.*

Процедура: Респондентите избират една от предложените сентенции, изразяващи нагласите им към обучението в училище и ролята на родителя.

Класификация: Изборите на респондентите се класират като индивидуални стойности.

Показатели

Сътрудник: „Разбирам, че ти е трудно, но заедно ще успеем!“;

Наставник: „Трябва да усвоиш това, на което те учат!“;

Контрольор: „Старай се да учиш добре, защото ще те проверявам винаги!“;

Доцимолог: „Важното е да получаваш отлични оценки в училище!“.

Анализ на резултатите

- *Внушения към децата: Позиции на родителите към ценността на образованието в училище.*

Приоритетна внушавана позиция в ориентацията на родителите към бъдещото обучение в училище е „Идеалист“ – „Ако се учиш добре, ще успееш в живота!“ – 68,7%.

На второ място, ориентацията на респондентите „класират“ нейния антипод – „Материалист“ – „Учи се, но образованието не е най-важното нещо в живота!“.

Маловажно значение за родителите с деца от предучилищна възраст са внушаваните позиции „Ако се учиш добре, хората ще те уважават“ („Алтруист“ – 3,8%) и „Трябва да си добър ученик, за да сме горди с теб!“ („Фемилист“ – 6,6%).

В контекста на социологическия профил на респондентите са налице следните специфики и характеристики:

- Водещата внушавана позиция „Ако се учиш добре, ще успееш в живота!“ има по-ярка феминна ориентация: жени – 75,4%; мъже – 62,0%;

- В контекста на етническата диференциация тя е предпочетена повече от представителите на българския етнос, в сравнение с тези на турския и ромския етноси: българи – 71,8%; турци – 60,7%; роми – 45,1%;

- Това внушение е повече приоритет на родителите с по-висока степен на образование и от поголемите населени места;

- Внушаваната позиция „Материалист“ („Учи се, но образованието не е най-важното нещо в живота!“) има по-висока маскулинна ориентация (мъже – 26,8%, жени – 15,0%).

Същата констатация се отнася и до позицията „Фемилист“ („Трябва да си добър ученик, за да сме горди с теб!“): мъже – 9,3%; жени – 3,3%.

- *Внушения към децата: Роли на родителите към образованието в училище и подготовката на детето въкъщи*

Водеща в ориентациите на респондентите е ролята „Сътрудник“, свързана с възможностите за подпомагане на децата в образователния процес – „Разбирам, че ти е трудно, но заедно ще успеем!“ – 57,1%.

На второ място, ориентациите на респондентите „класират“ ролята – „Наставник“, свързана с внушението за нормативния характер на учебната дейност и актуалността ѝ за развитието на децата – „Трябва да усвояваш това, на което те учат!“ – 36,9%.

Маловажно значение за родителите са внушаваните позиции „Старай се да учиш добре, защото ще те проверявам винаги!“ („Контрольор“ – 3,6%) и „Важното е да получаваш отлични оценки в училище!“ („Доцимолог“ – 2,4%).

В контекста на социологическия профил на респондентите са налице следните специфики и характеристики:

- Водещата внушавана на децата роля и съответно, самовнушавана от родителите „Разбирам, че ти е трудно, но заедно ще успеем!“ има значително по-ярка феминна ориентация: жени – 72,0%; мъже – 32,2%;
- Тази желана роля е повече приоритет на родителите с по-висока степен на образование и от по-големите населени места;
- Внушаваната роля „Наставник“ („Трябва да усвояваш това, на което те учат!“) се предпочита значително повече от мъжете, в сравнение с жените (мъже – 36,2%, жени – 14,8%).

Изводи

Определящата част от родителите се стремят внушават позицията „Ако се учиш, ще успееш в живота!“ като формиране на отношение у децата към обучението в училище, особено жените, по-образованите респонденти и представителите на българския етнос.

В ролеви план, предпочитанията на респондентите са насочени към стремеж за сътрудничество и подпомагане на детето – „Разбирам, че ти е трудно, но заедно ще успеем!“.

Негативните проекции на внушаваната позиция „Ако се учиш, ще успееш в живота!“ са свързани с известното ѝ negliжиране от представителите на ромския етнос. Това означава, че част от тях не виждат смисъл в образователната динамика на децата си като възможност за житейска реализация и заемане на адекватно място в обществото, т.е. проецират собствените си ценностни ориентации върху своите деца и подсъзнателно ги лишават от възможността за „равен старт“ в живота.

Налице е и друга негативна тенденция в нагласите, свързана с подценяването на близо 1/3 от родителите на образованието като „трамплин“ за позитивна житейска реализация чрез позицията „Учи се, но образованието не е най-важното нещо в живота!“.

Стремежът в част от родителите за „цялостно прехвърляне“ на отговорността за образованието и възпитанието на децата към детската градина и училището се потвърждава и от възприетата роля на „Наставник“ – „Трябва да усвояваш това, на което те учат!“.

За тази индиферентна ориентация свидетелства и много ниското „доверие“ на респондентите към позицията „Трябва да си добър ученик, за да сме горди с теб!“.

Заклучение

Акцентите и спецификите в ориентациите на родителите съдействаха за изготвяне на показатели и съответно, въпроси за интервю с деца от подготвителна група/клас с цел проучването на представите и мотивацията им за училищно обучение. Този продукт дава възможност на учителя да диагностицира ориентациите на децата и да запознае родителите им с тяхната специфика като отправна точка на тема за педагогическо образование „Готовност и подготовка за училище в детската градина и семейството“.

Защото именно семейството е институцията, която е призвана да формира положително отношение у децата към ценността на образованието в контекста на разбиране на необходимостта, задължителността и отговорността на учебната дейност като семейна солидарност и личностно усъвършенстване. Това трябва да бъде една от основните задачи на детската градина в процеса „педагогическо“ образование на родителите.